

TALLER D'INICIACIÓ A LA MPROVISACIÓ AMB LA DOLÇAINA

Impartit per Pau Puig Olives

Per a dolçainers/es amb un nivell mitjà-avançat.

Descripció:

Improvisar amb la dolçaina és una feina que poques vegades cal fer però que quan ens cal sovint no hi estem preparats. Generalment associem la improvisació a un gènere concret com és el jazz, però no cal anar tant lluny per trobar la necessitat d'improvisar ni cal que aquesta pràctica siga amb una música harmònicament tant complicada com el jazz.

En un fet musical pròpiament valencià tant conegut com les **albaes** la improvisació és una ferramenta que sovint la situació demana, ja que es donen situacions que ultrapassen allò estrictament recollit en la partitura i que s'han de solucionar sobre la marxa a base de reflexos i inventiva per part del o la dolçainera. Per altra banda tocar la mateixa melodia tota una nit d'albaes pot acabar cansant/avorrint no només a qui toca la dolçaina, sinó també a qui canta i escolta. Per altra banda, arriscar-se amb variacions ja siga melòdiques o estructurals de la coneguda melodia o introduir-hi cites d'altres melodies o inventar melodies noves sorgides del moment motiva a l'interpret i el fa estar atent i concentrat i, sobretot, pot motivar als cantadors de mentalitat oberta a arriscar provant coses menys habituals. El fet de no estar lligat de mans per la melodia fixada de l'*albà* pot fer que la interacció entre dolçaina i tabal i versador/cantadors siga no només fluida, sinó creativa.

A les Terres de l'Ebre el grup Saragatona va apostar per introduir la dolçaina com un instrument més de la rondalla mixta de corda i vent donant-li, a més a més, rellevant protagonisme donat que la dolçaina feia les melodies principals. El pas següent va ser trencar amb l'estructura fixa de la jota moderna del sud de les terres Terres de l'Ebre i reivindicar l'estructura lliure on no només el cantador improvisa el text si no que recupera la forma d'entrar a cantar quan ho creu convenient mitjançant la tècnica de "xafar" la melodia quan aquesta està en la part de l'acord de dominant, fent d'aquesta manera una estructura de jota "lliure" o "oberta" on els músics desconeixen no només quantes tirades instrumentals hauran de fer entre cant i cant, sinó també quant durarà la jota, que pot durar cinc minuts o una hora. Això obliga a "improvisar sobre la marxa" no només a nivell melòdic inventant-se melodies o citant-ne de sabudes o mesclant-ne unes amb les altres, sinó ser capaç d'improvisar a nivell estructural ja que no hi ha una estructura fixa. A més a més, el músic ha de tenir un perfecte coneixement del funcionament d'aquest fet musical, de quan i com pot entrar a cantar el o la cantadora, de quina és l'harmonia sobre la que es desenvolupen les melodies, etc. Aquest tipus de jota ve a ser com una mena de *jamm* de la música tradicional.

En altres *pals* de la música tradicional hi cap la improvisació amb la dolçaina tot i que no és habitual i que, fins i tot, alguns consideraran aquesta pràctica com a *sacrilegi*. Però tot és voler-ho fer, estudiar i conèixer els gèneres a nivell formal/estructural, melòdic, rítmic i harmònic i, sobretot, obrir les mires. Es pot improvisar fent solos en cercaviles (com el Xupinàs), en processons, en el pasdoble, vals o qualsevol altre gènere, en les valencianes o cant d'estil, etc.

Iniciar-se en la improvisació amb la dolçaina no és cosa fàcil i la primera cosa que cal és perdre la vergonya i mentalitzar-nos per intentar que no ens afecte gaire allò que pugen dir de nosaltres. Cal tenir voluntat de passar-s'ho bé i, alhora, voluntat d'aprendre pautes i

mecanismes que ens poden ajudar. Per això la creació d'aquest taller, on donarem material per introduir-se en aquesta pràctica.

Cal remarcar que el concepte d'improvisació en aquest taller **no és necessàriament inventar-se material nou**, sinó tindre moltes melodies i ornamentacions al cap i poder-les combinar unes amb les altres, depenent de la situació i el moment. Així que en aquest taller qui vulga o puga improvisarà creant material nou, però l'objectiu principal serà treballar com més melodies millor i aprendre a combinar-les lliurement i a variar-les. Tot i això es donaran pautes per a la improvisació lliure.

Donat que és un curs d'iniciació i de poques hores, caldrà prioritzar els gèneres i triar-ne dos o tres per tal tenir temps d'aprofundir en ells. Els gèneres principals susceptibles de treballar i sobre els que caldria triar són:

- L'Albà: es treballarà *l'albà* sobre un ritme de tabal. Es treballaran dues melodies i diferents maneres d'interpretar-les a nivell estructural i sempre intentant contextualitzar-los en casos possibles (que al *versaor* no li ve la *versà*, que li ve de cop a meitat melodia nostra, que el cantador s'equivoca...) Seguidament es començarà a treballar la improvisació sobre les melodies i sobre material nou.
- Jota: es treballaran jotes en dos tons senzills per a la dolçaina: Ra M i Sol M (La real i Re real) mitjançant un acompanyament pre-enregistrat de guitarra i guitarró.
- Improvisació modal: Es treballarà la improvisació lliure sobre pedals (sense harmonia) amb i sense tempo.
- Solos en cercaviles: Es treballarà la improvisació de melodies en format *solo* per a cercaviles, sempre sobre tònica i dominant i, màxim, subdominant.
- Vals, pasdoble, polca... : En relació al nivell/curiositat de l'alumnat es poden treballar altres gèneres sobre base harmònica pre-enregistrada. Es facilitaran melodies amb partitura i es treballaran pautes per improvisar.

Durada del curs: A determinar

Requeriments per part dels alumnes: portar l'instrument i material per prendre apunts, paper pautat. S'aconsella una enregistratora d'àudio o vídeo per alguns moments concrets.

Necessitats del professor:

- Equip de so potent per posar les bases i tocar a sobre. (puc dur el meu ordinador, tarja de so i monitors, però seria ideal tenir un simple amplificador hi-fi i uns altaveus)
- Pissarra pautada.
- Faristols.
- Dossier amb el material per a cada alumne.

Lloc on es realitza: un lloc gran, amb cadires per a tothom i si pot ser que tinga espais prop per si els alumnes han de provar alguna cosa a banda.

Tot i no ser improvisador ni, en absolut, expert amb aquesta matèria (la improvisació en la música tradicional), les circumstàncies m'han dut a iniciar-me en aquesta pràctica sense referències dolçainístiques i he hagut fer un treball de recerca de recursos, anàlisi de gèneres i sistematització de procediments que m'han portat a formular aquest taller.

La meua experiència en la improvisació s'ha anat modelant en:

- Punts de Trobada (sessions d'improvisació sobre la música tradicional que es porten a terme a Barcelona pel músic Marcel Casellas i en les quals participo sovint des de 2007 amb la dolçaina com a improvisador)
- Nits d'albaes on he anat desenvolupant la improvisació en aquest gènere, trobades de cançó improvisada per Catalunya i les Illes amb cantadors com Josep Aparicio "Apa", Teresa Segarra, Trini Carvallo, Toni Guzman...i el versador Josemi Sánchez.
- Xarop de Canya. Amb l'espectacle *Camells* fem improvisacions modals sobre melodies tradicionals de la mediterrània. (2012 – Actualment)
- Catalexi. Projecte del pianista Sergi Sirvent estrenat a la Fira de Manresa 2013 on convivim músics tradicionals amb músics de jazz i amb espais oberts a la improvisació.
- Pen/nem (2009-Actualment. Música improvisada sobre audiovisuals)
- Alm (2009-2013. Música modal tradicional amb espai per a la improvisació)
- La Suterranya (2006-Actualment. Música renaixentista en format de carrer oberta a la improvisació i on la dolçaina té un paper destacat)
- SomSonats (2010-Actualment. Grup musical on practico la improvisació en la seguidilla, jota i fandango)
- Saragatona (2002-2010. Improvisació en la jota)
- Assignatures d'improvisació en la música tradicional a l'ESMuC, de 2007 a 2011
- Transardània (2011-2012) Projecte de Marcel Casellas d'improvisació sobre la forma *Sardana* amb format de piano, dolçaina, contrabaix i bateria)
- Tazzuff (2012-2013) Grup de ball folk amb espais oberts a la improvisació
- Duo Puig/Del Pino (2012-2013) Duo d'acordió i vents, amb molta presència de dolçaina, amb molts espais oberts a la improvisació)
- He assistit a diversos seminaris de Ney amb el professor Christos Barbas on hem treballat la improvisació modal
- Projecte SoCatalà "lo Riu" (2007-2009. Projecte coproduït per la Fira de Manresa on jo tocava la dolçaina i hi havia espais oberts per a la improvisació)
- Alumne al Seminari de Jazz al Palau de València amb el professor de dolçaina Josep Alemany, el Juliol 2008.